

ארץ ישראל ועשרת הדברות

[פרשת ואתחנן, שנת תשס"ו – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי.
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

אמר ר' **סעדיה גאון** כי כל תרי"ג המצוות נכללות בעשרת הדברות. (עיין רש"י, שמות כד, יב).
עשרת הדברות הם כללים, והשאר הם פרטים. אבל כיון שחונכנו כי **ארץ ישראל** היא מצוה הכוללת
כל התורה כולה (ספרי, פרשת ראה), פלא בעינינו שלכאורה היא אינה נזכרת בעשרת הדברות?

אבל באמת מצות א"י כן מוזכרת! כך כתוב: "כבד את אביך ואת אמך כאשר צוך ה' אלוהיך, למען
יאריכון ימיך ולמען ייטב לך על האדמה אשר ה' אלוהיך נותן לך" (דברים ה, טז). הרי א"י מפורשת!
וכבר כתב "העמק דבר" **לנצי"ב** (על שמות כ, יב), כי שכר מצוה זו מיוחד להינתן בא"י יותר מאשר בחו"ל,
וכך הוא גם בכל שאר המצוות. (רמב"ן על ויקרא יח, כה)

וצריך עיון, מה יש במצות כבוד אב ואם שהתורה תזכיר דוקא בה ענין ארץ ישראל?
ונראה כי בכוונה גדולה יש היקש בין הענינים. כי חז"ל (קידושין כ:): לימדו שהמכבד אביו ואמו מחשיבים
אותו כאילו כיבד להקב"ה. זאת למה? נ"ל כי עיקר הכל הוא שידע האדם שהוא יצור ארעי, ולא נמצא
כאן בקביעות ולנצח. הרמב"ם התחיל את ספרו בידיעה הבסיסית כי הקב"ה בלבד הוא המציאות
האמתית, המציאות המוחלטת. כל דבר אחר בעולם הוא רק ארעי, והיתה תקופה שלא היה קיים
בעולם כלל. ושוב תגיע תקופה אחר כך שכבר איננו בעולם, אלא חלף ועבר ונשכח זכרו. ידיעה זו
חשובה ביותר כדי שהאדם יקבל יחס אמתי כמה ענינו הוא בר חלוף וללא חשיבות. האדם ישיג ענוה.

כאשר האדם מכבד את הוריו הוא מבטא בכך את ההכרה שאלמלא הם, הוא לא היה נולד כלל.
אלמלא יוזמת אביו ואמו ללדת תינוק, אף בריה לא היתה מכירה ויודעת על מציאות הוולד הזה.
הבן או הבת מכירים כי כל אשר לו, גוף ואבריו, קבל מהם. לכן חשוב ביותר לקיים מצוה זו. ומכאן
מגיע האדם למסקנא נוספת, כי אילולא הקב"ה לא היה לאדם לא שכל ולא נשמה, ולא הכרה ולא
תודעה, וכו'. כי גם כל אשר העניקו לו הוריו לא יוכלו לעשות אם לא סייעתא דשמיא.

ר' **יצחק אברבנאל** קבע כי היו שני לוחות הברית אשר משה הביא בידו. חמש דברות ראשונות הם
בענינים שבין אדם למקום; וחמש אחרונות הן בענינים בין אדם לחברו. ואיפה נמצא "כבוד אב ואם"?
בלוח הראשון! כי הוא באמת בענין בין אדם למקום, מחמת ההיקש הנ"ל.

הלימוד הזה נמצא גם בעניני ארץ הקודש. כך כותב ר' **צדוק הכהן מלובלין**:

- א. "שפָּל עיקר קדושת הארץ היא הכרת הנותן 'אשר נתת לי ה'" (דברים כו, ו), שמדַבֵּק טובות הארץ ופְּרָיָה
בנותנם. אבל כאשר מפריד הארץ מנותן הארץ, אז עושה מהארץ - חו"ל". (י"ליקוטי מאמרים", עמ' 78)
- ב. ועוד: "שקדושת א"י היינו שלוקח כל עוה"ז עם הנותן [הקב"ה]". (דף 79)
- ג. "לא אירא רע" ודבר זה הוא עצם ענין קדושת הארץ, לידע כי אתה עמדי" (שם, דף 86) **עכ"ל**.
- ד. ולכן אמרו "הדר בא"י, כאילו יש לו אלוה" (כתובות קי:)
- ה. "מבקש אתה לראות פני שכינה בעוה"ז? עסוק בַּתּוֹרָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל". (מדרש תהלים, קה)

אחת הסיבות הראשיות מדוע ארצנו נקראת "ארץ ה'" היא מפני ההשגחה הגדולה שהקב"ה משגיח
בה תמיד. "ארץ אשר ה' אלוהיך דורש אותה" (דברים יא, יב) עיין דברי רבנו **בחי**.
לכן דוקא במצוה זו ראוי והגון הדבר להזכיר את הענין הארצישראלי.
כן בפרשתנו הוזכרה המצוה לקרוא **קריאת שמע** (דברים ו, ו-ו).

חז"ל (ירושלמי, ברכות א, ה) אמרו כי כל עשרת הדברות נרמזו בפרשיות שמע, ופָּרְטוּ כִּיצַד. (והוזכר ע"י "משנה ברורה", תחילת ס"י סא ס"ק ב).

האם גם בקריאה יסודית זו הוזכר הענין העצום של א"י? בהחלט שכן. לשלילה ולחיוב:

- לשלילה כי אם נחטא "ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר ה' נותן לכם" (דברים יא, יז).

- וכן לחיוב, "למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם" (יא, כא).

הרי שהיסוד הגדול הזה בא לביטוי גם בעשרת הדברות וגם בקריאת שמע.